

การเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในชุมชนชาวไทยวนรัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่ง สหภาพเมียนมา

The Movement of Khruba Khao Pee in Thai Yuan Community,
Karen State, Republic of the Union of Myanmar

พระธีทัต ธีรภัทโท (แจ้ใจ)

Phra Teethat Dhirabhaddo (Jaejai)

พระนคร ปัญญาวิชิโร (ปรังฤทธิ), ดร.

Phra Nakhorn Pa^{กั}avajiro (Prangrit)

พระวิมลมุณี

Phra Wimolmunee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Ntamoo2013@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอการจาริกข้ามพรมแดนของครูบาขาวปีในชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ช่วง พ.ศ. 2465-2473 เพื่อให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวทางพระพุทธศาสนา อันเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมของจาริตพุทธศาสนาแบบล้านนา โดยบทความนี้นำเสนอภาพรวม 1) บริบททางสังคมของชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง ที่ครูบาขาวปีเคลื่อนไหว 2) พื้นที่ ตำแหน่งและปฏิสัมพันธ์ครูบาขาวปีกับชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง 3) มุมมองการเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในรัฐกะเหรี่ยง โดยใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม และแนวคิดอาณานิคมศึกษา เป็นแนวทางอธิบายปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของครูบาขาวปี ผลการศึกษาพบว่า ครูบาขาวปีมีการเคลื่อนไหวจาริกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนชาวไทยวน เมืองเมียวดี เมืองกอร์กะเรท เมืองจาอินเซทจี เมืองใจทิโด่ง รัฐกะเหรี่ยง ด้วยการสร้างศาสนสถานและศาสนทายาท ในขณะเดียวกันข้อกล่าวหาจากทางราชการอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เป็นปัจจัยบีบคั้นให้ครูบาขาวปีข้ามพรมแดนหลักหนีชั่วคราว พร้อมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและสานสัมพันธ์กับเครือข่ายชาวไทยวน ทั้งนี้จากปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นได้แสดงถึงตำแหน่งที่ตั้งชุมชนชาวไทยวน กลุ่ม

ชาวไทยวนที่มีศรัทธาต่อครูบาขาวปีในอดีต ร้อยรอยการนับถือจารีตพุทธศาสนาแบบล้านนาของชาวไทยวนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูบาขาวปี ในฐานะภาพแทนพระผู้มาโปรดหรือตนบุญชาวไทย และการรับรู้เรื่องครูบาขาวปีของชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยงในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหว, ครูบาขาวปี, ชาวไทยวน, พุทธศาสนาแบบล้านนา

Abstract

This article emphasizes on describing the cross-border pilgrimage of Khruba Khao Pee in Thai Yuan community, Karen State, Republic of the Union of Myanmar during 1922- 1930 to illustrate the Buddhist movement. This place is an area in which where the common cultural characteristics of the Lanna Buddhist tradition were conserved. The overviews are presented in this paper as follows: 1) the social context of the Thai Yuan community, Karen State, where Khruba Khao Pee ran his movement, 2) the place, position and interaction of Khruba Khao Pee with Thai Yuan people, Karen State, 3) an analysis on the movement of Khruba Khao Pee in the Karen State, by using the Buddhist ideology, culture and the area studies to be a guideline to describe the Khruba Khao Pee's movement- phenomena. The results showed that Khruba Khao Pee has his pilgrimage movement to propagate Buddhism in the Thai Yuan community, Myawaddy, Gawkaret. Ja- insetji, Kyaikong, Karen State, with the construction of religious sites and religious heirs. A the meantime, the allegation from the Mae Ramat District Authorities was a forcing factor that drove Khruba Khao Pee to temporarily escape from border area. He was still propagating Buddhism and creating relationships with the Thai Yuan's network. In this regard, from the occurred phenomena of movement, it had shown the locations of the Thai Yuan community, a group of Thai Yuan people who had faith in Khruba Khao Pee in the past, the traces of the Thai Yuan's Lanna Buddhist traditions interacted with Khruba Khao Pee as an representative image the Messiah or the Ton Bun (a Holy One) of the Tai and lastly the present perception of Khruba Khao Pee amongst Thai Yuan people in the Karen State.

Keywords: Movement, Khruba Khao Pee, Thai Yuan, Lanna Buddhism

บทนำ

ครูบาทาวปี เป็นลูกศิษย์คนสำคัญของครูบาทศรีวิชัย สิริวิชัย อีกทั้งได้รับแรงบันดาลใจแนวคิด จาริตการปฏิบัติจากครูบาทศรีวิชัย จากแรงกระเพื่อมการเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์ในล้านนา ทำให้ครูบาทาวปีซึ่งอยู่ในกลุ่มลูกศิษย์ครูบาทศรีวิชัยเผชิญต่อสถานการณ์บีบคั้น นำสู่การลาสิกขานุ่งผ้าขาวด้วยภาวะจำยอมถึง 3 ครั้ง แต่กระนั้นครูบาทาวปียังคงดำเนินการเผยแผ่พุทธศาสนาจากประเทศไทยสู่รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ซึ่งติดกับแนวเขตด้านทิศตะวันตกของจังหวัดตากในปัจจุบัน ทั้งนี้การศึกษาเรื่องครูบาทาวปีที่ผ่านมา พบการศึกษางานของขวัญชีวัน ศรีสวัสดิ์ (2532) เรื่องขบวนการครูบาทาวปีกับกะเหรี่ยงโปว์ งานของขวัญชีวัน บัวแดง และพิสิษฐ์ นาสี (27 (2) : 29-61) เรื่องการศึกษาพิธีเปลี่ยนผ้าครูบาทาวปี: การสร้างและสานต่อเครือข่ายลูกศิษย์และผู้เชื่อถือศรัทธา รวมถึงงานของสามเณรธิตต์ แจ้ใจ (2560) เรื่องบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาทาวปี งานดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของครูบาทาวปีในภาคเหนือของประเทศไทย และปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ความศรัทธาชาติพันธุ์ต่างๆ แต่ว่าการศึกษาและการเคลื่อนไหวของครูบาทาวปีนอกพรมแดนไทยยังมีการศึกษาไม่มากนักในประเด็นตำแหน่งพื้นที่ สภาพบริบทสังคมที่ ปัจจัยการจาริกข้ามพรมแดน เครือข่ายและปฏิสัมพันธ์ครูบาทาวปีกับชาวไทยวนหรือชาวล้านนาพลัดถิ่น

ทั้งนี้การศึกษาสภาพสังคมของชุมชนไทยวนหรือชาวล้านนาพลัดถิ่น รัฐกะเหรี่ยงของพระนครปัญญาวชิโร (2560) ทำให้เห็นภาพจาริตพระพุทธศาสนาแบบล้านนาหรือนิกายโยนที่มีความโยงใยกับจาริตการปฏิบัติของครูบาทาวปีที่สืบทอดจากครูบาทศรีวิชัย และการเสนออัตติครูบาทของขวัญชีวัน ศรีสวัสดิ์ (2558) มีความหมายครอบคลุมถึงแนวทางการปฏิบัติของครูบาทาวปีที่มีพื้นฐานมาจากจาริตของสงฆ์แบบเชียงใหม่-ลำพูน สามเณรธิตต์ แจ้ใจ (2560) กล่าวถึงตัวตนของครูบาทาวปีมีความเป็นทวิลักษณ์ คือ ลักษณะนักรักสันนิยมนิยัตแนวทางปฏิบัติตามจาริตเดิม และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งการเผยแผ่ของครูบาทาวปีจะไม่ซ้อนทับกับพื้นที่การเผยแผ่ของครูบาทศรีวิชัย โดยพบในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ตอนล่าง ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน สุโขทัย ตาก ถึงรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า โดยเฉพาะที่ตั้งชุมชนชาวไทยวนเขตรัฐกะเหรี่ยง ในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าไม้ มีการค้าขายอย่างเสรี ผ่อนปรนจากอำนาจรัฐสยาม ดังนั้นบทความนี้มุ่งนำเสนอ 1) บริบทสังคมของชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง ที่ครูบาทาวปีเคลื่อนไหว 2) พื้นที่ ตำแหน่ง และปฏิสัมพันธ์ครูบาทาวปีกับชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง 3) มุมมองการเคลื่อนไหวของครูบาทาวปีในรัฐกะเหรี่ยง

1. บริบททางสังคมของชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง ที่ครุบาขาวปีเคลื่อนไหว

พื้นที่รัฐกะเหรี่ยงที่ครุบาขาวปีเคลื่อนไหวจาริกเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นชุมชนชาวไทยวนหรือชาวล้านนาพลัดถิ่น ประกอบด้วยพื้นที่เมืองเมียวดี เมืองกอร์กะเรท เมืองจาอินเซทจี และเมืองไจท์โด่ง จากการสำรวจชุมชนชาวไทยวนในรัฐกะเหรี่ยงของพระนคร ปัญญาวิโรและคณะ (2560 : 45) ในช่วง พ.ศ. 2560 พบว่ามีชุมชนชาวไทยวนกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ในเขตรัฐกะเหรี่ยงตั้งแต่เมืองเมียวดี เมืองกอร์กะเรท เมืองจาอินเซทจี และเมืองไจท์โด่ง โดยชุมชนชาวไทยวนที่เป็นกลุ่มใหญ่นั้นอาศัยอยู่ในเขตเมืองเมียวดี โดยมีบรรพบุรุษอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศไทยทั้งก่อนและหลังพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของอาณานิคมอังกฤษ โดยส่วนใหญ่อพยพมาค้าขาย รับจ้างทำไม้สัก และทำเกษตรกรรม แต่บางส่วนถูกแรงบีบคั้นทำให้หลบหนีมาตั้งถิ่นฐาน เช่น หนีการเก็บภาษี 4 บาท หนีภาวะความแห้งแล้ง เป็นต้น ภายหลังอังกฤษปกครองพม่าและขยายเขตแดนจากเทือกเขาตะนาวศรีมาเป็นร่องน้ำลึกแม่น้ำเมย ทำให้ชาวไทยวนในพื้นที่นี้กลายเป็นพลเมืองของประเทศพม่า อย่างไรก็ตามสภาพบริบทชุมชนชาวไทยวนแต่ละเมืองในรัฐกะเหรี่ยงที่ครุบาขาวปีเคลื่อนไหวมีลักษณะดังนี้

รัฐกะเหรี่ยง ในช่วง พ.ศ. 2465-2473 ตรงกับสมัยอาณานิคมของอังกฤษปกครองพม่า เดิมอยู่ในเขตมณฑลตะนาวศรีมีศูนย์ราชการหลักตั้งอยู่เมืองมะละแหม่ง เป็นพื้นที่อุดมด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติและมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง ปัจจุบันรัฐกะเหรี่ยงแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดพะอัน ประกอบด้วย อำเภอยะอัน ลายบัวะ จาอินเซทจี 2) จังหวัดผาปูน ประกอบด้วย 3 อำเภอ คือ อำเภอผาปูน และตั้งตอง 3) จังหวัดเมียวดี ประกอบด้วย อำเภอเมียวดี และกอร์กะเรท

เมืองเมียวดี เป็นเมืองการค้าขายแดนด่านทิศตะวันออกของประเทศพม่า ติดชายแดนไทย จังหวัดตาก มีแม่น้ำเมยเป็นเส้นคั่นพรมแดน ในสมัยการปกครองของอาณานิคมอังกฤษมีการค้าไม้สักอย่างแพร่หลาย ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าและประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้เมืองเมียวดีเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมสูงมาแต่อดีต กล่าวเฉพาะชาวไทยวนหรือชาวล้านนาพลัดถิ่นในเมืองเมียวดีมีอยู่จำนวน 10 ชุมชน แต่ที่อาศัยเป็นชุมชนใหญ่ได้แก่บ้านห้วยसानและบ้านแม่แปบ โดยชาวไทยวนมีแหล่งอพยพจากภาคเหนือของประเทศไทย โดยนับถือพุทธศาสนาเถรวาทแบบล้านนาก็ยังคงจารีตเดิมไว้ เช่น การครองผ้ารัดอก การสวดมนต์และการเทศนาธรรมด้วยทำนองแบบล้านนา เป็นต้น

เมืองกอร์กะเรท ในอดีตเป็นจุดพักสำคัญของการค้าขายระหว่างเส้นทางมะละแหม่งกับเมืองเมียวดี ที่ตั้งของเมืองกอร์กะเรท ทิศตะวันออกติดกับทิวเขาต่อนะตาวัง มีแม่น้ำไจท์เชื่อมจากกอร์กะเรทกับเมืองมะละแหม่ง และแม่น้ำห่อตะยอเป็นแม่น้ำสำคัญเชื่อมจากเมืองจาอินเซทจีกับรัฐ

กะเหรี่ยง ปัจจุบันเมืองกอร์กะเรทมีชุมชนไทยวนจำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านล้อง บ้านโด้ง-ท่า โดยที่ตั้งชุมชนไทยวนเมืองกอร์กะเรทตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางกอร์กะเรทกับใจท์โด้งและเลียบแม่น้ำห่อตะล่อ และนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพม่า

เมืองจาอินเซทจี เดิมเป็นเมืองท่าเรือสำคัญมีแม่น้ำอัตตะหยันเป็นแม่น้ำสายหลักเชื่อมต่อเมืองเมะละแหม่ง ทิศตะวันตกติดกับเขตเมืองมูโด่ง รัฐมอญ ประชากรประกอบด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ มีการนับถือพุทธศาสนาและศาสนาคริสต์ ในอดีตเมืองจาอินเซทจีมีป่าไม้สักจำนวนมาก ทำให้บริษัทอังกฤษเข้ามาทำไม้สักจำนวนมาก ปัจจุบันเมืองจาอินเซทจีพบหมู่บ้านเห่แหล่เป็นชุมชนไทยวนกลุ่มใหญ่ที่มีชาวไทลาวและชาวพม่าอาศัยปะปนด้วย โดยมีวิถีปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนาเถรวาทแบบล้านนา ตำแหน่งหมู่บ้านติดกับแม่น้ำชะมิเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่เชื่อมต่อกับรัฐมอญ

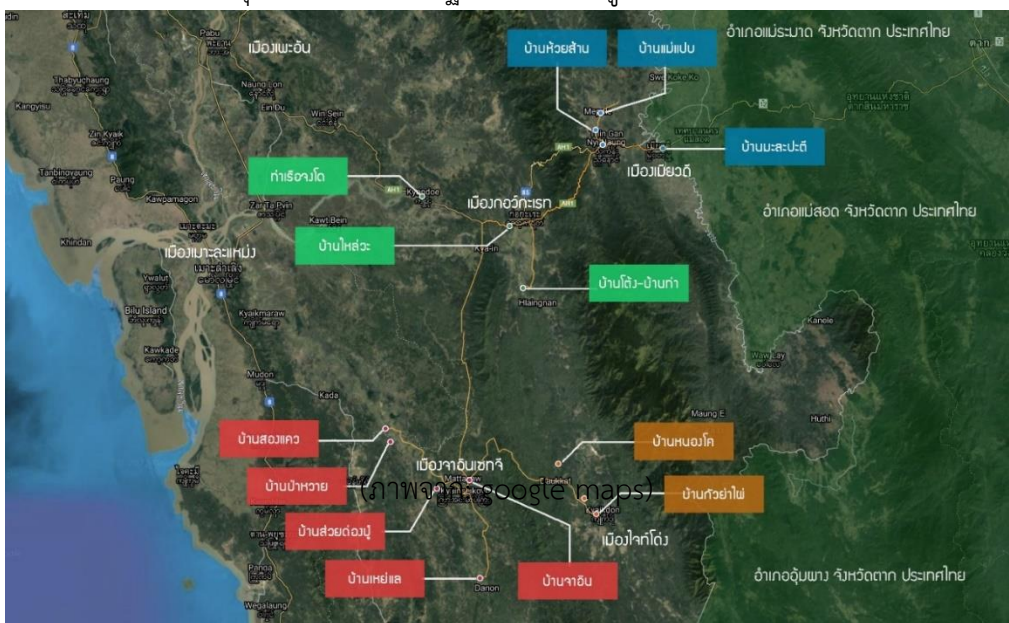
เมืองใจท์โด้ง เป็นเมืองขนาดเล็กตั้งอยู่ในเขตเมืองจาอินเซทจี ด้านทิศตะวันออกติดกับแนวเทือกเขาตะนาวศรีติดกับแนวพรมแดนของอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ประเทศไทย มีแม่น้ำห่อตะล่อเป็นแม่น้ำสายหลักเชื่อมจากเมืองกอร์กะเรทกับเมืองใจท์โด้ง ปัจจุบันมีชุมชนไทยวนหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองมั่ง บ้านหนองโค บ้านทุ่งแม่โด้ง บ้านก้วยาไผ่ โดยอาศัยปะปนกับชาวไทลาว

จากงานเขียนของพระนคร ปัญญาวิโร เป็นการสำรวจพื้นที่ชุมชนชาวไทยวนในเชิงลึกผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม และงานของอรนุช นิยมธรรม เป็นงานสำรวจภาพรวมของประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์แต่ละรัฐของประเทศพม่าผ่านเอกสารท้องถิ่น ทำให้เห็นสภาพสังคมของชุมชนไทยวนแต่ละเมืองที่กระจายตัวอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง สามารถสรุปภาพรวมของบริบทสังคมของชุมชนชาวไทยวนดังนี้

1) ด้านภูมิศาสตร์ ชุมชนไทยวนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมแม่น้ำสายหลักของแต่ละเมือง และติดกับเส้นทางเดินทัพและเส้นทางค้าสายสำคัญในอดีต โดยจำแนกได้ 2 สายคือ สายแรก จากระแหง-เมียวดี-กอร์กะเรท-จิงโด-เมะละแหม่ง (ยอร์ช ยังฮัสแบนด์, 2559 : 190-193) ส่วนสายที่สองจากพญาโตน้อย (เจดีย์สามองค์)-จาอินเซทจี-เมะละแหม่ง

2) ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนไทยวนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงเอื้อต่อการทำเกษตรกรรมและการค้าขาย

3) ด้านพระพุทธศาสนา ยึดถือแบบเถรวาท บางชุมชนที่เป็นชาวไทยวนกลุ่มใหญ่มีจารีตปฏิบัติตามแนวพุทธศาสนาแบบล้านนา เช่น ชุมชนไทยวนเมืองเมียวดี บ้านห้วยส้านและบ้านแม่แปบ ส่วนบางชุมชนที่เป็นชาวไทยวนกลุ่มเล็ก พบการปฏิบัติตามจารีตแบบพม่าและไทใหญ่ เช่น ชุมชนไทยวนเมืองกอร์กะเรทและจาอินเซทจี

ในประวัติองค์สมัยสามห้องกล่าวถึงครุบาขาวปีสร้างศาสนสถานตามเมืองต่างๆ ในรัฐกะเหรี่ยง นอกจากนี้ยังพบกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่ครุบาขาวปีได้จาริกเคลื่อนไหวก เช่น การบวชพระสงฆ์ การรับนิมนต์อัญเชิญพระพุทธรูปหินอ่อนจากท่าเรือจางโตะมาประดิษฐานที่วัดดอนแก้ว อำเภอมะเณรมาด จังหวัดตาก และเยี่ยมเยือนพระสงฆ์และประชาชนผู้ศรัทธา

19-20 มีนาคม พ.ศ. 2565 ณ หอประชุมสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชาวปีข้ามแม่น้ำเมยเข้าไปเขตประเทศพม่า หลังจากสร้างศาสนสถานในอำเภอแม่ระมาดและอำเภอแม่สอดเสร็จ เมื่อทบทวนเอกสารประกอบการลงพื้นที่สัมภาษณ์ชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง พบว่า ครูบาขาวปีจาริกมาบูรณะและสร้างศาสนสถาน เยี่ยมเยือนพระสงฆ์ และบวชพระสงฆ์ภายในชุมชนชาวไทยวนหลายแห่ง โดยอธิบายเหตุการณ์การเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

เมืองเมียวดี ประวัติองค์สมัยสามห้องระบุว่า ครูบาขาวปีเดินทางมาสร้างเจดีย์จำนวน 5 องค์ และสร้างวิหารที่วัดมะละปะตี บ้านมะละปะตี รวมเป็นเงินจำนวน 6,000 รูปี จากการลงพื้นที่สำรวจพบว่าชุมชนบ้านมะละปะตี ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเมียวดี มีพระธาตุขเวมินหฺนุเป็นเจดีย์สำคัญในเขตชุมชนและเป็นเจดีย์สำคัญประจำเมือง นายหละ (1 กุมภาพันธ์ 2565) ได้กล่าวสอดคล้องกับประวัติองค์สมัยสามห้องว่า ครูบาขาวปีเป็นนักพัฒนา ในอดีตได้มาสร้างเจดีย์และซุ้มพระทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ขเวมินหฺนุ ยุคต่อมามีการบูรณะเจดีย์ขึ้นมาใหม่ ทำให้เจดีย์องค์เดิมถูกสร้างทับและปรับเปลี่ยนรูปทรง ปัจจุบันยังปรากฏร่องรอยซุ้มพระให้พบเห็นอยู่ นอกจากนี้ เชษฐ ติงสยูลี (2564 : 190-192) พบร่องรอยสถาปัตยกรรมแบบล้านนา คือส่วนฐานเจดีย์บริวารของเจดีย์ขเวมินหฺนุบางองค์ที่ยังมีความคล้ายคลึงกับระเบียบเจดีย์ในศิลปะล้านนา ส่วนองค์ระฆัง ปล้องไฉน และยอดปลีเป็นรูปแบบเจดีย์พม่า-มอญ สันนิษฐานว่าครูบาขาวปีคงสร้างเจดีย์ที่บ้านมะละปะตีซึ่งปัจจุบันคือวัดขเวมินหฺนุด้วยการบูรณะเจดีย์ขึ้นมาใหม่ หรือไม่ก็อาจสร้างเจดีย์บริวารรอบองค์เจดีย์หลัก เพราะตำแหน่งเจดีย์ขเวมินหฺนุตั้งอยู่ย่านใจกลางเมืองเมียวดี เป็นเจดีย์องค์สำคัญประจำเมืองและมีความสัมพันธ์กับตำนานพระเจ้าเลียบโลก อีกทั้งบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีชาวไทยวนอาศัยอยู่จำนวนมาก นอกจากนี้เรื่องราวครูบาขาวปีก็ยังปรากฏการเล่าขานที่บ้านห้วยส้านและบ้านแม่แปบที่ระบุว่าครูบาได้จาริกมาเยี่ยมเยือนพระสงฆ์ที่นี้อยู่บ่อยครั้ง (นายจำ, 15 พฤศจิกายน 2561)

เมืองกอร์กะเรท ชาวไทยวนนิยมกร่อนเสียงคำว่าเมืองกอร์กะเรทว่าเมืองกุกกิก ประวัติองค์สมัยสามห้องระบุว่าครูบาขาวปีจาริกมาสร้างพระเจดีย์ที่ชุมชนไหล่ะ 1 องค์ จำนวนเงิน 500 รูปี จากการสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์ถึงตำแหน่งเจดีย์ดังกล่าว พบว่าปัจจุบันเรียกเจดีย์ส่วยปีหฺวินเสตื่อ (พระชัย, 2 เมษายน 2561) ตั้งอยู่ในชุมชนไหล่ะของชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่รายล้อม ตั้งอยู่ในเขตติดต่อระหว่างเมืองกอร์กะเรทกับเมืองจงโต นอกจากนี้ยังพบว่าครูบาขาวปีได้จาริกมาพักบ้านไต้-บ้านท่า ดังที่นายยอด (5 มีนาคม 2561) เล่าว่าขณะที่ตนยังเป็นเด็กเคยได้ยินครูบาโฆส เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นลูกกล่าวว่า ครูบาขาวปีได้จาริกจากทางเหนือแล้วมาแวะสนทนาธรรมตลอดทั้งคืน โดยมีคนติดตามเป็นชาวไทยวนและชาวกะเหรี่ยง หลังจากนั้นครูบาก็เดินทางไปทิศใต้

การรับรู้เรื่องราวครุบาขาวปีผ่านเรื่องเล่าถือเป็นร่องรอยสำคัญที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์และเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาของชุมชนชาวไทยวนเมืองกอว์กะเรทในอดีต นอกจากเรื่องราวครุบาขาวปีแล้ว ยังพบสมุดบันทึกด้วยอักษรธรรมล้านนาของพระครูบาพรหมชาลโก วัดพระพุทธบาทตากผ้า มีเนื้อหาเกี่ยวกับการไหว้พระ อาราธนาศีล ธรรมคำสอน คำสมา คำอธิษฐานภาวนาและคำหยาตน้ำ เป็นต้น โดยระบุชัดว่าเขียนเมื่ออยู่บ้านท่า ริมแม่น้ำสุย เมื่อ พ.ศ. 2474 โดยชาวไทยวนจะเรียกแม่น้ำห้องตะยอว่าแม่น้ำสุย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนชาวไทยวนบ้านท่ามีการยึดถือแนวทางปฏิบัติจากพระสงฆ์ที่มาจากล้านนา ขณะเดียวกันใกล้บริเวณที่ตั้งชุมชนไทยวนบ้านล่อง บ้านโด่ง-บ้านท่า พบวัดพญาต่งแช่ต่งสุ่ โบราณสถานสำคัญที่สัมพันธ์กับตำนานพระเจ้าเลียบโลก ข้อสังเกตตำแหน่งของวัดพญาต่งแช่ต่งสุ่ ตั้งอยู่ทิศเหนือของของวัดบ้านโด่ง-บ้านท่า ติดแม่น้ำห้องตะยอ และในอดีตมีชุมชนไทยวนตั้งถิ่นฐานอยู่รายล้อมจำนวนมาก ปัจจุบันถูกกลืนกลายเป็นชุมชนกะเหรี่ยง ผู้เขียนมองว่าเส้นทางจาริกเลียบแม่น้ำห้องตะยอ คงเป็นทางหลักที่ครุบาขาวปีใช้จาริกจากเขตตัวเมืองกอว์กะเรทหรืออาจเป็นชุมชนไหละ และอาจจาริกลงมาสักการะโบราณสถานวัดพญาต่งแช่ต่งสุ่ก่อนมาพักจำวัดอยู่วัดบ้านโด่ง-บ้านท่า เพราะครุบาขาวปีจะให้ความสำคัญกับพื้นที่เกี่ยวข้องกับตำนานพุทธศาสนา ดังการสร้างศาสนสถานช่วงแรกของครุบาขาวปีจะเน้นพื้นที่เกี่ยวข้องกับตำนานพระเจ้าเลียบโลก

เมืองจาอินเซทจี เรื่องราวของครุบาขาวปีเป็นที่รับรู้ของชาวไทยวนเมืองจาอินเซทจี โดยนายศรีนุช (31 มีนาคม 2561) บ้านเหยแหล่ เล่าว่า ครุบาขาวปีเดินทางจากแม่ระมาดมาอยู่ที่ท้ายหมู่บ้านเหยแหล่ ขณะนั้นชาวบ้านเรียกว่า พระเจ้าปี โดยเชื่อว่าครุบาขาวปีมีญาณหยั่งรู้ล่วงหน้าสามารถรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลล่วงหน้าได้ ดังเรื่องเล่าว่าชาวบ้านคนหนึ่งนำแดงโมมาถวายครุบาขาวปี และเผลคิดว่าแดงโมลูกนี้สมบูรณ์ถ้าครุบาขาวปีฉันเสร็จจะขอเมล็ดแดงโมมาเพาะปลูกต่อ ขณะเดินทางแดงโมได้หลุดจากมือตกลงพื้นแตกกระจาย เมื่อเดินทางถึงสถานที่ครุบาขาวปีพัก ครุบาขาวปีได้กล่าวกับชาวบ้านผู้นี้ว่าเมล็ดแดงโมจะนำไปทำพันธุ์คราวหลังไม่ต้องนำมาถวาย เป็นต้น การรับรู้เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของครุบาขาวปีทำให้ชาวบ้านเหยแหล่เชื่อว่าครุบาเป็นตนบุญมาโปรดชาวบ้านก่อให้เกิดความศรัทธาและเข้ารับการบวชจากครุบาขาวปีจำนวนมาก ดังที่นายศรีนุชกล่าวว่า ครุบาบ้านเหยแหล่และครุบาคัมภีร์ บ้านก้วยาไผ่ เมืองใจไท่โด่ง เข้ารับการบวชเป็นอันตเวาสิกของครุบาขาวปี อย่างไรก็ตามภาวะตนบุญกับการเรียกขานครุบาขาวปีว่า พระเจ้าปี แสดงถึงการยอมรับตัวตนของชาวเหยแหล่ที่มีต่อครุบาขาวปี แม้มีข้อกล่าวหาจากฝั่งสยามและจาริกมาบ้านเหยแหล่ แต่ชาวบ้านกลับมีความเคารพนับถือมากขึ้นแล้วร่วมทำบุญและขอเป็นอันตเวาสิกของครุบาอยู่ตลอด

สาเหตุที่ชาวไทยวนบ้านเห่แหล่ให้การยอมรับตัวตนครูบาขาวปี *ประการแรก* เกิดจากการรับรู้เรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์การเป็นตนบุญผู้มีบุญบารมีของครูบาขาวปีที่ผ่านมาที่เจาะลึกเข้ามาในหมู่บ้านเห่แหล่จากการติดต่อค้าขายหรือเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชนกับคนต่างชุมชน *ประการที่สอง* ครูบาขาวปีเป็นภาพแทนพระสงฆ์ภิกษุโยน(ล้านนา) จากแผ่นดินแม่(มาตุภูมิ)คือล้านนา อันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน *ประการที่สาม* ความสัมพันธ์ด้านถิ่นฐานเดิมระหว่างชาวบ้านเห่แหล่กับกลุ่มผู้ศรัทธาครูบาขาวปีในประเทศไทยที่มีที่มาจากพื้นที่เดียวกัน เมื่อมองบริบททางวัฒนธรรมจะเห็นว่า ตำแหน่งที่ตั้งของบ้านเห่แหล่อยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมความเชื่อที่หลากหลาย การเข้ามาของครูบาขาวปีเสมือนการผลิตซ้ำพุทธศาสนาแบบล้านนาให้กลุ่มไทยวนหรือชาวล้านนาพลัดถิ่น สร้างความรู้สึกมั่นคงในแนวทางปฏิบัติและธำรงรักษาความเชื่อทางพุทธศาสนาแบบล้านนา แม้ว่าปัจจุบันจารีตพุทธศาสนาแบบล้านนาจะถูกกลืนกลายและมีการปรับปรนทางวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมหลัก แต่การรับรู้เรื่องของครูบาขาวปี ในฐานะพระเจ้าปียังอยู่ในความทรงจำของผู้สูงอายุบ้านเห่แหล่

เมืองใจโต้ง ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตเมืองจางอินเซตจี เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ครูบาขาวปีเดินทางจาริกพร้อมคณะผู้ติดตามจากอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก โดยพระครูบาบุญยัง (1 เมษายน 2562) เล่าว่าเมื่อครั้งที่ครูบาขาวปีมีเหตุการณ์กับทางราชการอำเภอแม่ระมาดจึงเดินทางจาริกมาเมืองจางอินเซตจีและเมืองใจโต้ง โดยเดินทางผ่านบ้านส่วยตองปู่ บ้านจางอินหนองบัว บ้านป่าหวาย บ้านสองแคว บ้านหนองโค แล้วพักอยู่บริเวณป่าช้าไกล่ หมู่บ้าน ขณะนั้นครูบาขาวปียังครองจีวรสีเหลืองแล้วได้สร้างพระธาตุที่ตาลอง นอกจากนั้นครูบาบุญยังก็ยังเล่าถึงเส้นทางจาริกของคณะพระครูบาพรหมาพรหมจักโก จากเมืองใจโต้งไปถึงอำเภอแม่ระมาด

ครั้นเมื่อศึกษาตำแหน่งเส้นทางของชุมชนชาวไทยวนแต่ละชุมชนในเขตเมืองจางอินเซตจีและใจโต้งซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครูบาขาวปีเคลื่อนไหวก่อนแล้ว (ดูแผนที่ 1 ประกอบ) พบว่าครูบาขาวปีต้องเดินทางจากเมืองกอร์เกะเทลงมาเมืองจางอินเซตจีก่อนแล้วเดินทางสู่เมืองใจโต้ง โดยประชากรเมืองจางอินเซตจีส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่มีชาวไทยวน ไทลาว และไทใหญ่อาศัยอยู่ปะปนกัน อีกทั้งยังตั้งอยู่ริมแม่น้ำซิมซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญในการเดินทัพของมอญ-พม่าในอดีตด้วย (ศานติ ภักดีคำ, 2561 : 83-101)

การจาริกในชุมชนไทยวนหรือชาวล้านนาพลัดถิ่นของครูบาขาวปี เมื่อวิเคราะห์การปลูกสร้าง ความศรัทธาในตัวตนครูบาขาวปี เกิดจากความศรัทธาในปาฏิหาริย์เป็นหลัก โดยเฉพาะการรับรู้เรื่องราวปาฏิหาริย์จากการทนายใจโต้งเชื่อว่าครูบามีญาณล่วงรู้เหตุการณ์ในอนาคต อีกทั้งความเป็นตน

บุญผู้มีบารมีแก่กล้าก่อให้เกิดความศรัทธาจนมีผู้เข้าร่วมเป็นลูกศิษย์หรือสาธุชนจำนวนมาก ดังพบ
 การแสดงออกถึงความศรัทธาด้วยการบูชารูปหล่อลอยองค์และรูปภาพบนหิ้งพระของชาวไทยวนใน
 หลายชุมชน รวมทั้งประติมากรรมไม้แกะสลักรูปครุบา ณ ช่วงพระธาตุศรีมงคล บ้านห้วยสำน เมือง
 เมียวดี อีกทั้งการเดินทางไปร่วมงานประเพณีเปลี่ยนผ้าครุบาขาวปีที่วัดพระพุทธบาทผาหนาม ลำพูน

สรุป การจาริกครุบาขาวปีในชุมชนชาวไทยวนรัฐกะเหรี่ยง มี 4 เมือง 11 หมู่บ้าน
 ประกอบด้วย 1) เมืองเมียวดี ได้แก่ บ้านมะละปะตี บ้านห้วยสำน บ้านแม่แปบ 2) เมืองกอร์กะเรท
 ได้แก่ บ้านไหละ บ้านโด้ง-บ้านท่า 3) เมืองจาอินเซทจี ได้แก่ บ้านเห่แหล่ บ้านสองแคว (ปัจจุบันคือ
 บ้านเขว่งนะชะ) บ้านจาอิน บ้านส่วยต๋องปู่ บ้านป่าหวาย (ปัจจุบันคือบ้านกะเมาะ) 4) เมืองไจ้โด้ง
 ได้แก่ บ้านหนองโค

โดยการเคลื่อนไหวของครุบาขาวปีมีความสัมพันธ์กับเส้นทางการค้ารัฐจาริตและเดินทัพใน
 อดีตจำนวน 2 เส้นทางคือ 1) ระแหง-เมียวดี-กอร์กะเรท-เมะละหม่ง 2) พญาโด้งซู (เจดีย์สามองค์)-
 จาอินเซทจี-เมะละหม่ง นอกจากนี้ยังมีปฏิสัมพันธ์ด้านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับชาวไทยวน
 คือการทำบุญ สร้างพระเจดีย์ สร้างวิหาร เยี่ยมเยือนสนทนาธรรม บวชพระสงฆ์ เป็นต้น

ตารางที่ 1 แสดงถึงชุมชนชาติพันธุ์และกิจกรรมทางพุทธศาสนาของครุบาขาวปีในรัฐกะเหรี่ยง

สถานที่	กิจกรรมทางพุทธศาสนา	กลุ่มชาติพันธุ์
บ้านมะละปะตี เมืองเมียวดี	สร้างพระเจดีย์ และสร้างวิหาร	ชาติพันธุ์: พม่า กะเหรี่ยง ไทย วน ไทใหญ่ ปะโอ ชาวต่างชาติ: จีน อินเดีย บังคลาเทศ ปากีสถาน
บ้านห้วยสำน เมืองเมียวดี	เยี่ยมเยือนสนทนาธรรม	ไทยวน
บ้านแม่แปบ เมืองเมียวดี	เยี่ยมเยือนสนทนาธรรม	ไทยวน
บ้านไหละ เมืองกอร์กะเรท	สร้างพระเจดีย์	กะเหรี่ยง
บ้านโด้ง-บ้านท่า เมืองกอร์ กะเรท	เยี่ยมเยือนสนทนาธรรม	ไทยวน
บ้านเห่แหล่ เมืองจาอินเซท จี	บวชพระสงฆ์	ไทลาว ไทยวน พม่า

บ้านจาอิน บ้านส่วยต้องปู่ บ้านป่าหวาย บ้านสองแคว เมืองจาอินเซทจี	ไม่พบข้อมูลกิจกรรม	ไทลาว ไทยวน พม่า มอญ
บ้านหนองโค เมืองใจทิโด่ง	เยี่ยมเยือนสนทนาธรรม	ไทลาว ไทยวน
ท่าเรือจโค เมืองกอร์กะเรท	อัญเชิญพระพุทธรูปหินอ่อนขาวมาวัดดอนแก้ว แม่ระมาด จังหวัด ตาก	

3. มุมมองการเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในรัฐกะเหรี่ยง

1. ลักษณะร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบล้านนา

กิจกรรมความเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในรัฐกะเหรี่ยงคือการสร้างศาสนสถาน การบวชพระสงฆ์ และการเยี่ยมเยือนพระสงฆ์ เมื่อมองลักษณะกิจกรรมความเคลื่อนไหวดังกล่าว ในทัศนะของชิเกฮารุ ทานาเบ (2555 : 107-109) มองว่า เป็นเป้าหมายสร้างโลกทัศน์พุทธศาสนาตามอุดมคติแบบดั้งเดิมของครูบาศรีวิชัย โดยครูบาขาวปีและกลุ่มผู้ศรัทธาพยายามเคลื่อนไหวฟื้นฟูพุทธศาสนาตามอุดมคติแบบดั้งเดิมที่กำลังเสื่อมโทรม ภายใต้การครอบงำของรัฐและอำนาจคณะสงฆ์ส่วนกลางที่รุกคืบเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของสังคมล้านนา ผ่านขบวนการตบถนุญในการฟื้นฟูสร้างชุมชนศีลธรรมสร้างพื้นที่ร่วมในการทำบุญด้วยการก่อสร้างเพื่อฟื้นฟูสภาพสังคมให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามผลสืบเนื่องจากแนวคิดจารีตพุทธศาสนาตามอุดมคติแบบของครูบาศรีวิชัยที่เกิดขึ้นจากขบวนการตบถนุญของครูบาขาวปี ถูกอธิบายบนกรอบพื้นที่ทางการเมืองของรัฐและคณะสงฆ์ไทย แต่อยู่ในชุมชนชาวไทยวนที่ตั้งอยู่นอกรัฐสยาม ผู้เขียนมองว่าความเป็นตบถนุญของครูบาขาวปีได้ทำหน้าที่ฟื้นฟูและเน้นย้ำพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมแก่ชาวไทยวนที่กำลังถูกวัฒนธรรมหลักกลืนกลายด้วยการสร้างศาสนสถานเป็นจุดหมายสำคัญ โดยเฉพาะการสร้างเจดีย์เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าสำหรับเคารพบูชา ความเชื่อดังกล่าวความสัมพันธ์กับความเชื่อพื้นฐานของชาวไทยวนที่เชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้า การสักการะบูชาและปฏิบัติต่อพระเจดีย์ทำให้เกิดความร่มเย็นสุข ลดทอนความทุกข์ยาก ซึ่งการสร้างเจดีย์นี้สังเกตได้ว่าครูบาขาวปีไม่ได้สร้างเฉพาะแต่ชุมชนไทยวน หากแต่ยังสร้างในชุมชนกะเหรี่ยงด้วย

ส่วนพื้นฐานความเชื่อทางพระพุทธศาสนาแบบล้านนาหรือนิกายโยนนั้น ชาร์ลส์ คายส์(2550) และวสันต์ ปัญญาแก้ว (2562) ได้เสนอไว้ว่ามีความสัมพันธ์กับจารีตพระพุทธศาสนาของชุมชนชาวไทยวนที่ครูบาขาวปีเคลื่อนไหว พบว่า 1) ชุมชนไทยวนใช้อักษรธรรมล้านนาเป็นภาษาเขียน 2) มี

ระบบการปกครองของสงฆ์แบบหัวหมวดอุโบสถ 3) ให้ความสำคัญกับวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาประเภทตำนาน คติชนเรื่องเล่าพื้นบ้าน 4) พุทธศาสนาที่ผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมและการนับถือผี 5) มีการเคารพนับถือครูบา โดยชาวบ้านเชื่อว่าครูบาคือพระสงฆ์ผู้มีบุญบารมีหรือตนบุญ

ทั้งนี้ เมื่อมองจาริตพุทธศาสนาแบบนิคายโยนที่พบในชุมชนชาวไทยวนมีความสัมพันธ์กับการจาริกและการสร้างความศรัทธาของครูบาชาวปี่ โดยมีลักษณะร่วมดังนี้

1) การจาริกสร้างศาสนสถานของครูบาชาวปี่ในช่วงแรก เน้นสร้างพระเจดีย์หรือบุรณะเจดีย์ในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับตำนานพระเจ้าเลียบโลกหรือตำนานพื้นบ้าน โดยมีผู้ศรัทธานิมนต์มานั่งหนักเป็นประธานในการสร้าง กล่าวเฉพาะเจดีย์ที่ครูบาชาวปี่สร้างในชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยงคือเจดีย์วัดมะละปะตี เมืองเมียวดี ถือเป็นพื้นที่ปรากฏในตำนานพระเจ้าเลียบโลก ระบุถึงการจาริกโปรดสัตว์ของพระพุทธเจ้าจากเชียงใหม่-เมียวดี-กอร์กะเรท-พะอัน-สะเทิม-เมาะละหม่ง (สุทธิพร เนตรนิยม, 20 มิถุนายน 2555) โดยแสดงถึงการเชื่อมโยงกลุ่มเมืองสำคัญบนเส้นทางการค้ารัฐจาริตในอดีตที่มีกลุ่มทุนหลายเชื้อชาติเข้ามาค้าขายในเส้นทางนี้ อีกทั้งการสร้างเจดีย์ของครูบาชาวปี่แสดงให้เห็นว่ามีผู้สนับสนุนหรือมีเครือข่ายผู้ศรัทธาที่นิมนต์มาก่อสร้าง มีกลุ่มทุน และกลุ่มแรงงานที่มีความศรัทธาสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง โดยสังเกตได้จากสกุลเงินรูปีหรือรูเปียที่ครูบาชาวปี่ใช้สร้างศาสนสถานเป็นสกุลเงินที่นิยมใช้แลกเปลี่ยนสินค้าและจ่ายค่าจ้างแรงงานของบริษัททำไม้ของอังกฤษ อีกทั้งตราประทับประจำตัวของครูบาชาวปี่ที่เขียนด้วยอักษรภาษาไทย อังกฤษ ล้านนา พม่า โดยมักใช้ประทับใบประกาศเชิญชวนร่วมทำบุญสร้างศาสนสถานต่างๆ เพื่อสื่อสารกับกลุ่มคนต่างๆ โดยเฉพาะภาษาล้านนาและพม่า แสดงถึงกลุ่มผู้ศรัทธาชาวไทยวนและชาวมอญ-พม่าที่สนับสนุนและร่วมทำบุญด้วย

2) พระพุทธศาสนาแบบจาริตล้านนาที่ครูบาชาวปี่ยึดถือและสืบทอดมาจากครูบาศรีวิชัย มีลักษณะร่วมกับพระพุทธศาสนาแบบชาวไทยวน สังเกตได้จากหนังสือเรื่องปถมมูลกัมมัญฐาน 40 ทัดปถมมูลโลก ปถมมูลลปะหัดพระเจ้าสังสมพาร ดิเรก อินจันทร์ (2561) กล่าวว่าโครงเรื่องหลักมาจากพุทธชาดก เรื่องไตรภูมิ ปถมมูลมูลี และนิทานพื้นบ้าน แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นคำสอนเกี่ยวกับกัมมัญฐาน การกำเนิดโลก เทพ เทวดา คน ผี สัตว์ต่างๆ เป็นต้น เป็นคำสอนที่ผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ขณะเดียวกันชุมชนชาวไทยวนยังมีการนับถือพุทธศาสนาผสมกับผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ลักษณะความเชื่อร่วมแบบนี้เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ชาวไทยวนเกิดความศรัทธายอมรับครูบาชาวปี่แบบไม่เพี้ยน และไม่มัวมองต่อพระสงฆ์ที่ส่งสมบุญบารมีด้วยการสร้างศาสนสถานและมีกลุ่มผู้สนับสนุนติดตามจำนวนมากว่าเป็นตนบุญหรือครูบา โดยชื่เกฮารุ ทานาเบ นิยามลักษณะตนบุญว่า พระผู้มา

โปรด ทั้งนี้ลักษณะครูบาชาวปีมีความสอดคล้องกับภาพลักษณ์ต้นบุญดังกล่าวคือ 1) การสร้างศาสนสถานจำนวนมาก 2) มีกลุ่มผู้ให้ความศรัทธาสนับสนุนหลากหลายชาติพันธุ์ 3) สามารถรู้วาระจิตผู้อื่นแล้วทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าและต่อรองกับอำนาจเหนือธรรมชาติได้ ด้วยลักษณะดังกล่าว ทำให้ครูบาชาวปีได้รับยกย่องเป็นต้นบุญผู้มาโปรด ช่วยปลดปล่อยสิ่งชั่วร้าย เมื่อได้ทำบุญหรือสนับสนุนกิจกรรมแล้วย่อมก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลได้รับอานิสงส์จำนวนมาก

ดังนั้นลักษณะร่วมระหว่างการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาชาวปีกับชาวไทยวนในรัฐกะเหรี่ยง ทำให้เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความเคลื่อนไหวที่ประสบผลสำเร็จจนเกิดการยอมรับตัวตนของครูบาชาวปี เช่น ลักษณะร่วมทางพุทธศาสนา คติความเชื่อและจารีตปฏิบัติ เป็นต้น ลักษณะร่วมดังกล่าวก่อให้เกิดเครือข่ายข้ามแดนระหว่างครูบาชาวปีกับชาวไทยวนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

2. การบีบคั้นจากราชการอำเภอแม่ระมาดผลักดันให้ครูบาชาวปีจาริกข้ามแดน

การจาริกข้ามพรมแดนของครูบาชาวปีเกิดขึ้นหลายครั้ง ปัจจัยสำคัญที่บีบคั้นให้ครูบาชาวปีข้ามพรมแดนคือการหลีกหนีข้อกล่าวหาจากนายอำเภอแม่ระมาดที่กล่าวโทษว่า ครูบาชาวปีทำผิดระเบียบคณะสงฆ์ 2 ข้อ ได้แก่ 1) ขอรับบริจาคเรียไ้เงินจากชาวบ้าน 2) บุกรุกป่าในเขตพื้นที่ทำสัมปทานป่าไม้ของชาวต่างชาติ ข้อกล่าวดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงครูบาชาวปีดำเนินการก่อสร้างวิหารวัดแม่ระมาด โดยนายอำเภอแม่ระมาดได้ทำรายงานแจ้งไปยังเจ้าคณะจังหวัดลำพูนต้นสังกัด ต่อมาครูบาชาวปีถูกตัดสินให้ลาสิกขา เพ็ญสุภา สุขคตะ (26 ธ.ค. 2562) กล่าวถึงข้อกล่าวหาที่ว่า 1) การที่ครูบาชาวปีขอรับบริจาคเรียไ้เงินจากชาวบ้านมาสร้างโบสถ์วัดแม่ระมาดซึ่งปัจจุบันคือวัดดอนแก้ว เนื่องจากมีเงินสำหรับสร้างโบสถ์จำนวนน้อยจึงขอรับบริจาคจากชาวบ้านในเมืองมาช่วยสร้าง 2) ครูบาชาวปีตัดไม้ในป่าแถบแม่ระมาดมาสร้างวิหารวัดแม่ระมาด โดยไม่ทราบว่าเป็นหวงหวัดได้ให้สัมปทานป่าไม้แถบนี้แก่บริษัทบอร์เนียวเบอร์มา

เรื่องราวความขัดแย้งระหว่างครูบาชาวปีกับนายอำเภอแม่ระมาดดังกล่าวเป็นที่เล่าขานมาถึงชุมชนในรัฐกะเหรี่ยงดังคำสัมภาษณ์พระครูบาบุญยังและนายศรีนุช ว่า ครูบาชาวปีจาริกมาที่บ้านหนองโค เมืองไจ้โต้ง และบ้านเหย่แหล่ เมืองจาอินเซทจี เพราะเกิดความขัดแย้งที่อำเภอแม่ระมาดจนเป็นมูลเหตุให้ครูบาชาวปีลาสิกขาครั้งที่ 2

จากความขัดแย้งดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ครูชาวปีต้องจาริกข้ามแดนมายังชุมชนไทยวน ในรัฐกะเหรี่ยง เนื่องจากสภาพที่ตั้งมีลักษณะเป็นพื้นที่ชายแดนปลอดภัยจากอำนาจรัฐสยามและมีกลุ่มผู้ศรัทธาให้การอุปถัมภ์ค้ำชู เหมาะสมสำหรับการหลีกหนีชั่วคราวเพื่อรอให้สถานการณ์

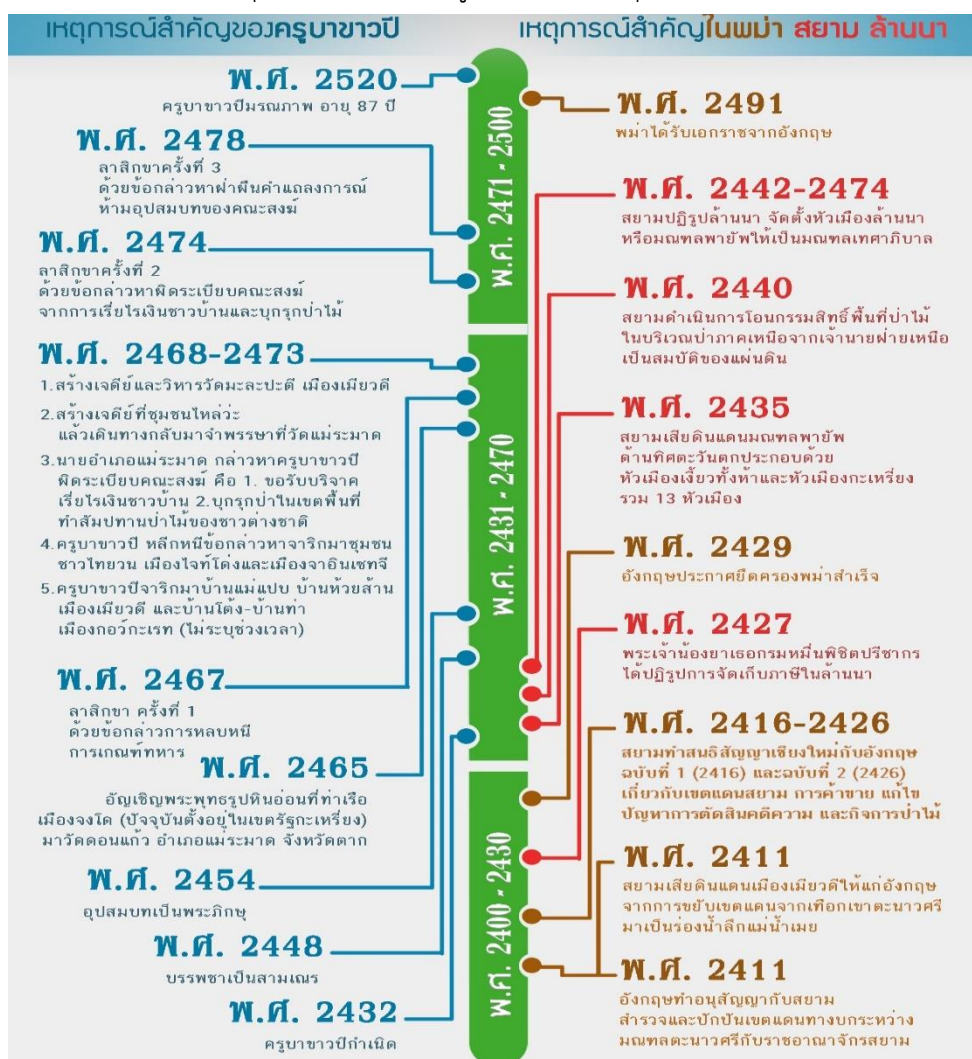
คลี่คลายจึงข้ามแดนกลับ โดยผู้เขียนมองว่าสภาพพื้นที่ตั้งชุมชนและเครือข่ายชาวไทยวน เอื้อต่อการเคลื่อนไหว ดังนี้

1. สภาพพื้นที่ตั้งชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง อยู่ในอำนาจการปกครองของอาณานิคมอังกฤษ และอยู่นอกเขตอำนาจการปกครองของรัฐสยามดังที่ พระนคร ปัญญาชิโร ได้ชี้ให้เห็นการถูกบีบคั้นจนต้องอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวล้านนาในอดีต ในพื้นที่เมืองเมียวดีแล้วเรียกขานกลุ่มตนว่า ชาวไทยวน ได้แก่การหนีจากการจัดเก็บภาษี 4 บาท จากทางการสยาม นายโป (1 เมษายน 2562) ให้สัมภาษณ์ว่า บิดาของตนได้หลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหารจากบ้านนาสามปัน จังหวัดน่าน มาตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านทุ่งแม่โง่ เมืองใจโต้ง แสดงให้เห็นได้ว่าชุมชนชาวไทยวนในรัฐกะเหรี่ยงเป็นเขตพื้นที่ปลอดภัยจากอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐสยาม ส่วนกรณีความขัดแย้งของครุบาขาวปีที่อำเภอแม่ระมาดแล้วหลีกเลี่ยงหนีเข้ามาพักในพื้นที่รัฐกะเหรี่ยงก็มีนัยเดียวกัน อันเป็นการแสวงหาพื้นที่ปลอดภัยจากอำนาจรัฐสยาม และคณะสงฆ์ผู้จาริกข้ามพรมแดนมาชุมชนชาวไทยวนในครั้งนั้น ผู้เขียนมองว่า การเดินทางมาเมืองใจโต้งอาจเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาและแสวงหาพื้นที่ปลอดภัยจากอำนาจรัฐสยามชั่วคราว เพราะตำแหน่งที่ตั้งของเมืองจาอินเซทจีและเมืองใจโต้งถือเป็นพื้นที่ห่างไกลจากอำนาจรัฐสยาม ขณะเดียวกันครุบาขาวปียังอยู่ในสมณเพศครองจีวรสีเหลืองและยังไม่ได้ลาสิกขา ทั้งนี้ปรากฏการณ์การแสวงหาพื้นที่ปลอดภัยจากการถูกกดขี่บีบคั้นดังกล่าว แสดงถึงพื้นที่ปลอดภัยที่ครุบาขาวปีเคลื่อนไหว ดังทศนะพื้นที่โซเมียของวิลเลียม แวน เซนเดล คือพื้นที่บริเวณชายแดนที่อยู่ระหว่างประเทศ อันเป็นพื้นที่ที่มีความคลุมเครือสับสนไม่สำคัญในทางการเมือง และ James C.scott นิยามความเป็นโซเมียคือพื้นที่ปลอดภัยจากรัฐที่เหมาะสมแก่การหลบภัย และสร้างระบบการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม (ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และสรวิศ อ่องสกุล, 2559 :89-93) ทั้งนี้การข้ามแดนครุบาขาวปีเข้ามาในชุมชนชาวไทยวนหลังจากหลบหนีข้อกล่าวหาได้สำเร็จ ทำให้มองเห็นถึงอำนาจรัฐสยามถูกจำกัดไว้บนเส้นเขตแดนระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ว่าอำนาจทางศาสนาหรือวัฒนธรรมไม่ได้ถูกจำกัดบนเส้นเขตแดนดังกล่าว การเคลื่อนไหวของครุบาขาวปีจึงมีลักษณะการหลีกเลี่ยงชั่วคราวและแสวงหาพื้นที่ปลอดภัยจากภาวะบีบคั้นเท่านั้น

2. เครือข่ายชาวไทยวนและผู้ศรัทธาให้การสนับสนุนเส้นทาง ตำแหน่งที่ตั้งชุมชนชาวไทยวนที่ครุบาขาวปีพำนักชั่วคราว ส่วนใหญ่เป็นเส้นทางการค้าของผู้คนระหว่างหัวเมืองต่างๆ ลักษณะความเป็นเมืองอาณานิคมบริเวณชายแดน เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่คนทั้งสองฝั่งเกิดสำนึกร่วมกัน แม้จะถูกแบ่งด้วยเส้นแบ่งทางภูมิศาสตร์จากรัฐ แต่ว่าบริบทความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาของชีวิตชายแดนทำให้มี

ความสัมพันธ์กันมากขึ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติและความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาของ
 กลุ่มลูกศิษย์หรือผู้ศรัทธาของครูบาขาวปีทั้งสองฝั่ง พบว่ามีการติดต่อไปมาหาสู่กันรวมถึงงานบุญ
 ประเพณีที่มีการเดินทางมาร่วมทำบุญอยู่โดยตลอด ดังนั้นความสัมพันธ์ของเครือข่ายผู้ศรัทธาจึงเป็น
 ปัจจัยที่เอื้อต่อการจาริกข้ามแดนของครูบาขาวปี แม้จะถูกตั้งข้อกล่าวหาเสมือนเป็นบุคคลมีความผิด
 จากนายอำเภอแม่ระมาด แต่ว่าเครือข่ายผู้ศรัทธาในชุมชนไทยวน ก็ยังให้การสนับสนุนร่วมกิจกรรม
 ทางพุทธศาสนาด้วยจนถึงกับยอมรับครูบาขาวปีเป็นพระผู้มาโปรดหรือตนบุญสำคัญ

แผนภูมิที่ ๑ แสดงช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญของครูบาขาวปีกับเหตุการณ์ในพม่า สยามและล้านนา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในชุมชนชาวไทยวน (ชาวล้านนาพลัดถิ่น) รัฐกะเหรี่ยง สรุปภาพรวมของการจาริกข้ามพรมแดน และการเคลื่อนไหวทางพระพุทธศาสนาของครูบาขาวปีดังนี้

1. บริบทสังคมของชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง ด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ พระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเคลื่อนไหว ดังนี้ 1) ตำแหน่งของชุมชนชาวไทยวนมีเส้นทางที่เชื่อมต่อกันและตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าการเดินทัพในอดีต 2) สภาพเศรษฐกิจที่เฟื่องฟูและทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้มีวัสดุก่อสร้างที่หาง่ายและมีกลุ่มทุนสนับสนุนการสร้างศาสนสถาน 3) ความสอดคล้องกันระหว่างจารีตพุทธศาสนาของครูบาขาวปีกับจารีตพุทธศาสนาแบบล้านนาของชาวไทยวน

2. พื้นที่การจาริกของครูบาขาวปีในชุมชนชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง มี 4 เมือง 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย เมืองเมียวดี มี 3 หมู่บ้าน เมืองกอร์กะเรท มี 2 หมู่บ้าน เมืองจาอินเซทจี มี 5 หมู่บ้าน เมืองใจท์โด่ง มี 1 หมู่บ้าน โดยการเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีมีความสัมพันธ์กับเส้นทางการค้ารัฐจารีตและเดินทัพในอดีต และมีปฏิสัมพันธ์ด้านพระพุทธศาสนากับชาวไทยวน รัฐกะเหรี่ยง พบกิจกรรมการทำบุญ สร้างพระเจดีย์ สร้างวิหาร เยี่ยมเยือนสนทนารธรรม บวชพระสงฆ์ เป็นต้น

3. มุมมองการเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในรัฐกะเหรี่ยง ประการแรก ลักษณะร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบล้านนาของครูบาขาวปีกับชาวไทยวนในรัฐกะเหรี่ยง เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความเคลื่อนไหวที่ประสบผลสำเร็จจนเกิดการยอมรับตัวตนของครูบาขาวปี และเกิดเครือข่ายข้ามแดนระหว่างครูบาขาวปีกับชาวไทยวนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ประการที่สอง การบีบคั้นจากทางราชการอำเภอแม่ระมาดผลักดันให้ครูบาขาวปีจาริกข้ามแดน เนื่องจากสภาพที่ตั้งมีลักษณะเป็นพื้นที่ชายแดนปลอดภัยจากอำนาจรัฐสยามและมีกลุ่มผู้ศรัทธาให้การอุปถัมภ์ค้ำชู

องค์ความรู้ดังกล่าวแสดงให้เห็นพื้นที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกพรมแดนประเทศไทยของครูบาขาวปีซึ่งเป็นลูกศิษย์คนสำคัญของครูบาศรีวิชัย รวมถึงเครือข่ายพระสงฆ์ ชาวไทยวนที่อุปถัมภ์ค้ำชู อีกทั้งเป็นภาพสะท้อนความสัมพันธ์ของเครือข่ายพระสงฆ์ชาวล้านนากับชาวไทยวนหรือชาวล้านนานอกพรมแดนไทยที่มีการเดินทางไปมาหาสู่กันโดยตลอด

ข้อเสนอแนะ จากการนำเสนอการเคลื่อนไหวของครูบาขาวปีในรัฐกะเหรี่ยง พบว่ามีพระสงฆ์ชาวล้านนาเดินทางมาเผยพระพุทธศาสนาในชุมชนชาวไทยวนรัฐกะเหรี่ยงจำนวนหลายท่าน ควรมีการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ในประเด็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ชาวล้านนาและ

เครือข่ายพระสงฆ์ชาวล้านนาในประเทศไทย เพื่อขยายพื้นที่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในประเทศ
เพื่อนบ้าน และเป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษาในอนาคต

References

- ขวัญชีวัน บัวแดง และพิสิษฐ์ นาสี. (2558). “งานพิธีเปลี่ยนผ้าครุบาขาวปี : การสร้างและสานต่อ
เครือข่าย ลูกศิษย์และผู้เชื่อถือศรัทธา”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์. 27(2), 29-61.
- _____. (2558). “ครุบาในพุทธศาสนาแบบล้านนา: ความหมาย วัตรปฏิบัติ และความสัมพันธ์กับ
กลุ่มชาติพันธุ์”. รายงานโครงการทบทวนองค์ความรู้. สังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ขวัญชีวัน ศรีสวัสดิ์. (2532). ขบวนการครุบาขาวปีกับกะเหรี่ยงโปว์ในภาคเหนือของประเทศไทย.
รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ชิกะฮารุ ทานาเบ. (2555). พิธีกรรมและปฏิบัติการในสังคมชาวนาภาคเหนือของประเทศไทย.
เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เชษฐ ดิงสัญลี. (2564). จากเมืองตาก สู่สะเทิม ความสัมพันธ์ทางศิลปกรรมไทย พม่า กะเหรี่ยง ตาม
เส้นทางสู่ปากน้ำสาละวิน. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ดิเรก อินจันทร์. (2561). ปฐมมูลโลก ฉบับอภิชาต. เชียงใหม่ : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และสรวิศ อ่องสกุล. (2559). อาณาบริเวณศึกษา: แนวคิด วิถีวิทยา และ
ทิศทางการพัฒนา. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.
- นายจำ. (15 พฤศจิกายน 2565). บ้านแม่แปบ เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. สัมภาษณ์.
- นายยอด. (5 มีนาคม 2561). บ้านไต่ตัง-บ้านท่า เมืองกอร์กะเรท รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. สัมภาษณ์.
- นายศรีนุช. (31 มีนาคม 2561). บ้านเหย่แล เมืองจาอินเซทจี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. สัมภาษณ์.
- นายหละ. (1 กุมภาพันธ์ 2565). บ้านสวนอ้อย เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. สัมภาษณ์.
- ประดิษฐ์ รัตนพรหม. (2525). ประวัติชีวิตครุบาภิชัย(ขาวปี). เชียงใหม่ : รุ่งเรืองการพิมพ์.
- พระครูบาบุญยัง. (1 เมษายน 2562). วัดหนองโค เมืองใจโต้ง รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. สัมภาษณ์.
- พระชัย. (2 เมษายน 2561). วัดพระธาตุตอดแยง เมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า. สัมภาษณ์.
- พระนคร ปญญาวิชโร และคณะ. (2560). “การดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวล้านนา เมือง
เมียวดี รัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา”. รายงานวิจัย. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.

พระพรหมจักร. (6 เมษายน 2564). บันทึกการไหว้พระ อารยาศิล-ธรรม คำสมา คำอธิษฐาน
ภาวนาและคำหยาตน์. ม.ป.ท.

เพ็ญสุภา สุขคตะ. (26 ธันวาคม 2562). เมื่อพระสงฆ์ถูกจับสึก กรณีตัดไม้ไปสร้างวัด กรณีครูบาภิชัย
ชาวปี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [https://www.matichonweekly.com/column/
article_259409](https://www.matichonweekly.com/column/article_259409).

ไมตรี ภาวัง และคณะ. (2552). เล่าขานตำนานธรรมฉบับครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี. พิมพ์ในงานครบรอบ
32 ปี ครูบาเจ้าอภิชัยชาวปี. ม.ป.ท.

ยอร์ช ยังฮัสแบนด์. แปลโดย สุทธิศักดิ์ ปาลโพธิ์. (2559). พันแปดร้อยไมล์จากพม่าสู่สยาม ปฏิบัติ
ราชการลับในเมืองเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ริเวอร์บุ๊คส์.

วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2562). มานุษยวิทยา-ล้านนาคดี. เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

_____. (2550). ชาร์ลส์ เอฟ คายส์ กับทิศทางใหม่ไทศึกษา. สังคมศาสตร์. 19(1), 231-275.

ศานติ ภักดีคำ. (2561). ขุนหลวงหาวัด กษัตริย์ผู้เสียสละราชย์. กรุงเทพฯ : มติชน.

สมาคมชาวลำพูน. (2561). ครูบาศรีวิชัย : ตามรอยการปฏิสังขรณ์ก่อสร้างปูชนียสถานโบราณวัตถุ
จังหวัดลำพูนและเชียงใหม่. เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ : พี.พี.เค.การพิมพ์.

สร้อยดี อ่องสกุล. (2558). ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สามเณรธีทัต แจ้ใจ. (2560). “วิเคราะห์บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาภิชัยชาวปี”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุทธิพร เนตรนิยม. (20 มิถุนายน 2555). ความสัมพันธ์ มอญ กระเหรี่ยง พม่า ล้านนา และสยาม ใน
ตำนานพระเจ้าเลียบโลก. [ออนไลน์]” แหล่งที่มา: [https://www.gotoknow.org/posts
/308993](https://www.gotoknow.org/posts/308993).

อรนุช นิยมธรรม. (ม.ป.ป.). “โครงการแปลเอกสารท้องถิ่นของประเทศพม่า: ประวัติศาสตร์และ
ภูมิศาสตร์เมือง”. ชุดโครงการประเทศพม่าศึกษา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่าย
นโยบายชาติและความสัมพันธ์ข้ามชาติ.